

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE
ȘCOALA DOCTORALĂ *STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE***

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 784.087.68:781.6(043.3)

MIHALAȘ MIHAI

**MINIATURA CORALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA
LA CONFLUENȚA SECOLELOR XX-XXI ÎN REPERTORIUL
CAPELEI CORALE ACADEMICE *DOINA***

SPECIALITATEA 563.01 MUZICOLOGIE (CREAȚIE)

Rezumatul tezei de doctor în arte

CHIȘINĂU, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale *Studiul Artelor și Culturologie* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Conducător științific:

Victoria Melnic, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. **Berezovicova Tatiana**, dr., prof.univ., Maestru în Artă, AMTAP – președinte
2. **Bunea Diana**, dr., confer.univ., AMTAP – secretar
3. **Melnic Victoria** dr., prof.univ., Maestru în Artă, AMTAP – conducător științific
4. **Șimbariov Ana** dr., confer.univ., AMTAP – membru
5. **Rojnoveanu Angela** dr., confer.univ., AMTAP – referent
6. **Gagim Ion** dr.hab., prof.univ, USARB – referent
7. **Danița Tatiana** dr., Centrul de excelență Șt. Neaga – referent

Susținerea va avea loc la data de 22 martie 2022, ora 14:00, în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (m. Chișinău, str. A. Mateevici 87, sala 52). Teza și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (Chișinău, str. 31 august 1989, 78A), biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, strada Alexei Mateevici, 87, sala de lectură) și pe paginile web: www.cnaa.md și <https://amtap.md>.

Rezumatul a fost expediat la data de: ” _____ ” _____ 2022

Secretar științific al Comisiei
de susținere publică a tezei de doctorat,

Diana Bunea, dr. în studiul artelor, conf. univ.

Conducător științific,

Victoria Melnic, dr., prof. univ.

Autor

Mihai Mihalaș

© Mihalaș Mihai, 2021

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei de cercetare. Arta corală a ocupat mereu un loc deosebit în cultura muzicală națională, în special datorită popularității și accesibilității sale ca formă de practică colectivă, atât în mediile profesioniste cât și în cele de amatori. Fiind unul din cele mai importante genuri corale, miniatura oferă posibilitatea exprimării, în cadrul unor forme de mici dimensiuni a unor mesaje artistice din cele mai diverse, în mod concis, clar, fapt ce condiționează o receptivitate deosebită din partea publicului larg. Pe lângă caracterul colectiv al interpretării, la baza succesului constant al acestui gen stă și legătura sincretică dintre textul poetic și cel muzical, ce creează un plus de comprehensibilitate, facilitând asimilarea conținuturilor sale artistice.

Pe parcursul primei jumătăți a sec. XX, în Republica Moldova, cultura corală s-a manifestat ca o punte care unea membrii unor comunități cu interese comune, iar promovarea culturii corale în instituțiile publice – în școlile orășenești, casele de cultură ș.a. a generat un avânt deosebit al acesteia. Și dacă în perioada dată repertoriul formațiilor corale de cele mai dese ori era constituit din prelucrări folclorice, apoi pe măsura dezvoltării artei muzicale a republicii și a transformărilor sociopolitice de după război, în cea de-a doua jumătate a secolului XX s-a resimțit nevoia de creare a unui repertoriu național, astfel compozitorii au abordat genurile corale, inclusiv miniatura, răspunzând cerințelor interpreților și ale publicului, fapt ce a condus spre dezvoltarea continuă a acestui domeniu important al vieții culturale muzicale autohtone, până în prezent.

Conform definițiilor general acceptate, genul de miniatură, întâlnit și în alte arte precum literatura, pictura, sculptura etc., include operele artistice de dimensiuni și proporții reduse, având un potențial de exprimare specific, conforme acestei trăsături definitorii. Astfel, în cadrul genului s-au dezvoltat o anumită estetică, în care atenția creatorului este focusată în mod direct pe obiectul sau tematica principală, pe detalierea fină și delicată, pe întruchiparea unor tablouri sau stări evocatoare, sugestive, uneori contrastante. La baza miniaturii literare, poetice, sculpturale sau muzicale stă conceptul redării artistice „de moment”, aproape „instantanee” în forme succinte, concise, a unor conținuturi complexe, bogate, de mare intensitate, iar realizarea acestui principiu immanent al genului presupune posedarea unei măiestrii deosebite din partea creatorului.

Miniatura corală este unul dintre cele mai vechi genuri cunoscute în arta muzicală cultă, originea sa fiind plasată în sec. al XIV-lea – începuturile acesteia se regăsesc în genuri precum *frottolla*, *villanella*, *chanson-ul* ș.a., pe larg răspândite în perioada renașterii. Pe parcursul evoluției de circa șapte secole a miniaturii corale, în cadrul acesteia s-au cristalizat trăsături

caracteristice esențiale pentru un micro-discurs încheșat, concentrat, în care este inserat un macro-conținut complex, inteligibil, de înaltă ținută emoțional-artistică. În special, mesajul poetic al miniaturii cunoaște o amplă diversificare, de la plasticitatea ingenuă a unor scene umoristice până la tablouri profunde inspirate din natură sau din viața cotidiană.

În cea de-a doua jumătate a secolului XX, limbajul muzical al miniaturii se dezvoltă mai ales în direcția creșterii expresivității și a psihologizării discursului, iar această dezvoltare pe plan componistic a impulsionat și dezvoltarea semnificativă a artei de interpretare corală în general. Astfel, miniaturile corale din această perioadă conțin o bogată paletă a mijloacelor de expresivitate și a unor procedee de articulare vocal-corală deseori inovatoare. Ca și în toată muzica corală, în prim plan se situează vocea, ca cel mai expresiv, flexibil și mobil mijloc de exprimare muzical-artistică și „instrument” unic, capabil să exprime un text poetic, răspunzând unuia dintre cele mai importante scopuri ale muzicii vocale – perceperea rapidă a textului muzical de către ascultător.

Miniatura corală se bucură de succes în Republica Moldova datorită activităților bogate ale unor colective corale profesioniste sau de amatori și unor compozitori de primă mărime care au abordat acest gen – Gh. Mustea, Z. Tcaci, V. Zagorschi, T. Zgureanu, E. Doga ș.a. Cu toate acestea, până acum nu există o viziune de sinteză din punct de vedere practico-interpretativ asupra genului de miniatură corală în Republica Moldova, nu sunt formulate propuneri sau sugestii referitor la interpretarea în scenă a pieselor corale de tip miniatural și nici careva indicii pentru buna desfășurare a pregătirii acestor piese în timpul repetițiilor cu grupurile corale. Nu există însemnări despre eventuale dificultăți ce pot apărea pe parcursul pregătirii în scenă a miniaturilor corale ale compozitorilor moldoveni. Din aceste motive considerăm absolut necesară abordarea acestei teme alese spre cercetare pentru a reda mai explicit modul cum trebuie interpretate miniaturile corale în dependență de conținuturile poetice, procedeele componistice, mijloacele de expresie și alte componente aferente genului dat.

Scopul tezei constă în elaborarea unor modele noi de interpretare a miniaturilor corale autohtone în practica artistică, fundamentate pe analiza muzical-stilistică și structural-interpretativă a repertoriului de acest gen semnat de compozitorii din Republica Moldova.

Obiectivele tezei:

- cercetarea multilaterală a unor miniaturi corale semnate de compozitorii autohtoni din repertoriul Capelei corale academice *Doina*;
- specificarea diverselor aspecte ale limbajului muzical-componistic (mijloace de expresivitate, procedee componistice, scriitură vocal-corală ș.a.) și corelarea/racordarea acestora cu practica interpretativă corală;

- identificarea dificultăților interpretative în lucrările analizate (probleme de intonație, ritmică, articulare, realizare artistică ș.a.) și înaintarea unor metode de depășire a acestora.

Materialul muzical selectat pentru analiză în teză a fost constituit din partituri corale *a cappella* din repertoriul Capelei corale academice *Doina* semnate de compozitori ca P. Șerban, V. Zagorschi, Z. Tcaci, Gh. Mustea, E. Doga, T. Zgureanu, Gh. Ciobanu, cât și prelucrări ale lui Gh. Strezev și I. Macovei.

Noutatea și originalitatea conceptului artistic. Originalitatea conceptului artistic al demersului nostru este determinată de coroborarea laturilor cercetării teoretice și a procesului de executare a miniaturilor corale semnate de compozitori din Republica Moldova, realizat în cadrul Filarmonicii Naționale, cu aportul Capelei corale academice *Doina*. În rezultat, au fost identificate și catalogate o serie de probleme artistice și dificultăți interpretative tehnice apărute pe parcursul repetițiilor și interpretării creațiilor selectate, în cadrul concertelor. Corectitudinea soluțiilor propuse pentru depășirea acestora au fost confirmate atât prin cercetarea teoretică, cât și în practica interpretativă, acestea constituind baza noilor modele interpretative ale miniaturii corale autohtone. Toate creațiile muzicale analizate în teză au fost interpretate în cadrul celor trei recitaluri susținute pe scena Filarmonicii Naționale fiind înregistrate și disponibile în varianta DVD.

Baza teoretică și metodologică. Pentru realizarea obiectivelor propuse în teza de față au fost utilizate metode fundamentale ale muzicologiei, la baza cărora stă analiza complexă a creațiilor muzicale, sintetizând metodele istorică și analitică. Abordarea acestora a permis, pe de o parte, elucidarea unor aspecte extra-muzicale (istorice, socioculturale etc.) legate de aceste creații, a curentelor muzical-stilistice în care se încadrează, iar pe de alta – efectuarea unor analize structural-compoziționale ale discursului muzical-poetic și prezentarea unui tablou analitic amplu al creațiilor date. În acest context, autorul utilizează instrumentarul unor discipline muzical-teoretice cum sunt teoria formelor, armonia, polifonia, teoria interpretării, etnomuzicologia ș.a.

Totodată, metodele muzicologice de cercetare teoretică au fost completate de cele din domeniul teoriei și artei interpretative vocal-corale, având în vedere că scopul și obiectivele tezei vizează studierea problematicii interpretative a creațiilor muzical-corale. Astfel, a fost aplicată în special metoda analizei complexe a partiturilor corale, la care se adaugă metoda experimentării interpretative și implementarea unor procedee corale și vocale tehnice și artistice care au constituit suportul pentru realizarea conexiunilor dintre cercetarea teoretică și executarea miniaturilor corale semnate de compozitorii din Republica Moldova și pentru realizarea noilor modele interpretative ale miniaturii corale autohtone.

Pe lângă acestea, în procesul cercetării lucrărilor muzical-corale autorul apelează și la metode din domenii adiacente cercetării, în special cele ale investigației literare – analiza lexicală-stilistică și semantică a textului, cât și cea structurală și corelativ-comparativă a discursului muzical cu cel poetic.

Suportul metodologic al lucrării l-au constituit cercetările muzicologice fundamentale cu tematică diversă – monografii, articole științifice, semnate de autori autohtoni și străini – E. Mironenco, G. Cocearova, I. Ciobanu-Suhomlin, M. Belâh, A. Rojnoveanu, P. Rotaru, E. Nazaikinski ș.a. Una dintre ideile centrale care stau la baza creației muzicale din sec. XX-XXI și care ne-a servit drept suport pentru întreaga cercetare este legată de „cosmizarea conștiinței artistice” ce a avut loc la confluența secolelor XX-XXI. [30 p. 126]. În procesul de identificare a unor noi procedee de interpretare artistică a miniaturilor corale autohtone și de conturare a unor noi modele de interpretare comune în aceste lucrări, de un mare folos ne-a fost articolul semnat de G. Cocearova, ce abordează o altă problemă importantă, cea a stilului muzical național local [11], în contextul interacțiunilor complexe ale compozitorilor cu sursa folclorică. În viziunea reputatei autoare, în urma acestor interacțiuni, au loc duble procese ce vizează, pe de o parte, înnoirea tradițiilor folclorice, iar pe de alta – reinterpretarea individuală a folclorului, exprimată în stilul individual al compozitorilor [28]. Muzicologul V. Axionov a semnat mai multe studii și articole importante despre realizarea folclorului muzical în creația componistică națională. Deși cercetătorul se referă în special la creația simfonică, totuși, am reținut mai multe teze ce vizează modurile de abordare a folclorului în creația componistică în general, care ne-au ajutat în elaborarea studiului de față [2].

Analiza partiturilor corale a fost realizată în baza unor lucrări fundamentale în domeniu, semnate de autori consacrați precum C. Pigrov [31], P. Cesnokov [33], D. Botez [5, 6], relevând aspectele metodice și interpretative tehnice și artistice ale artei corale. Deosebit de prețioasă este și teza cercetătoarei E. Rucievskaja, care scrie despre modul de tratare a liniei melodice, ca purtătoare principală a mesajului textual [32].

Deosebit de importante pentru realizarea cercetării noastre au fost articolele despre problematica definirii genului și practica interpretării miniaturilor corale, semnate de cercetătoarea I. Grincenko [27] în care se tratează factura corală ca un strat sonor în care au loc sinteze specifice dintre tonusul emoțional al intonației muzicale, semantica cuvântului și a potențialului altor domenii artistice. Aceeași autoare propune și o analiză amplă a funcționării genului dat în practica artistică și pedagogică [26], delimitând câteva etape în algoritmul procesului de interpretare, corelând organizarea procesului pedagogic cu preceptele filosofice ale hermeneuticii contemporane, axându-se pe actualizarea comprehensiunii semantice personale, ca

componentă de importanță primordială a activității interpretative. Un alt articol al I. Grincenko, din care am desprins idei importante pentru teza noastră, este și cel dedicat surselor miniaturii corale romantice (în contextele tradiției artistice ale artei ruse) [25]. Una dintre aceste surse rezidă, în opinia autoarei, în folclorul poetic al formelor mici sau în cântecul liric folcloric. Articolul este interesant și prin faptul trasării unor conexiuni extramuzicale ale miniaturii corale conexe cu alte domenii ale artei.

Pentru realizarea capitolului legat de sursele folclorice ale miniaturii corale a fost necesară abordarea unor surse etnomuzicologie, printre care cea mai importantă este monografia lui L. Agapie și Gh. Oprea [1], lucrare de referință în domeniu, din care de un real folos ne-au fost în special compartimentele legate de structura muzicală a folclorului românesc. De asemenea, extrem de util pentru cercetarea noastră a fost articolul compozitorului Gh. Ciobanu, din care am aflat, dintr-o primă sursă, despre abordarea folclorului în propriile sale creații [9], cât și articolul muzicologului V. Galaicu, despre anumite procedee sintactice în creația compozitorilor basarabeni [13]. Semnalând influențe ale folclorului altor popoare pe parcursul analizelor miniaturilor de inspirație folclorică, în susținerea ideii de fuziune a culturii diferitor popoare am apelat la teza etnomuzicologului D. Chiseliță care tratează această fuziune ca pe un rezultat al „globalizării culturale regionale” [8, p.202].

Pentru studiul creațiilor de inspirație eminesciană, am abordat una din cele mai complete colecții de miniaturi de Gh. Sărac [21]. Dorința compozitorilor de a apela la versul eminescian se datorează muzicalității acestuia, afirmație care este susținută de unul din cei mai reputați exegeți ai liricii eminesciene, G. Ibrăileanu: „Muzică, prin fond și prin formă, poezia lui Eminescu nu mai are nevoie de nici o altă melodie” [citată după 1].

Un loc aparte în bibliografia studiată îl ocupă articolele și studiile literare, printre care menționăm ce cel semnat de E. Alexandrescu și D. Gavrilă, cât și studiile dedicate problematicii transunerii muzicale a creației eminesciene, printre care se evidențiază cele semnate de C. Agache și D. O. Picioruș [19].

În contextul tezei de față, a fost necesară și o incursiune în istoria artei interpretării corale din Republica Moldova, care, după cum se știe, are deja o bogată tradiție de mai bine de două secole, fapt confirmat de o serie întregă de cercetări. E. Nagacevschi dedică un amplu articol evoluției artei corale naționale în secolul al XX-lea, în monografia colectivă *Arta muzicală din Republica Moldova* [16]. Autoarea aduce date importante despre constituirea muzicii corale laice în muzica națională, care, chiar de la începuturile sale, s-a axat pe genul de miniatură corală, în special pe prelucrările corale ale cântecelor folclorice (în creația lui G. Musicescu, A. Cristea, M. Bârcă, V. Popovici ș.a.). Totodată, E. Nagacevschi menționează și diversitatea genurilor

muzicii corale naționale în cea de-a doua jumătate a secolului XX, printre care miniatura corală ocupă un loc aparte. Conform autoarei, pe lângă perpetuarea tradiției prelucrărilor folclorice, apar genuri miniaturale noi, precum cântecele pentru copii, madrigalul, oda, balada. În viziunea sa, la etapa contemporană, o nouă etapă de dezvoltare a artei corale naționale o reprezintă apariția ciclurilor corale de miniaturi (cântece, poeme corale, madrigale ș.a.) [15]. Autoarea semnează și alte articole dedicate muzicii corale spirituale a compozitorilor din republică [18], inclusiv un studiu monografic amplu dedicat personalității lui M. Berezovschi, proeminent dirijor de cor basarabean din perioada interbelică [17]. Un alt studiu care ne-a ajutat la întregirea imaginii despre arta corală din Republica Moldova este teza semnată de H. Barbanoi, care se referă la activitatea lui M. Berezovschi în contextul evoluției proceselor cultural-artistice pe teritoriul țării noastre [4]. Evoluția artei corale profesionale în perioada dintre sfârșitul sec. XIX până la începutul II-lea război mondial a fost larg studiată de cercetătoarea T. Daniță. În teza sa de doctorat, T. Daniță reconstituie procesul de constituire a artei corale interpretative în perioada respectivă pe teritoriul Basarabiei, descriind activitatea artistică a unor colective de învățământ cât și a unicului cor profesionist din acea perioadă în Basarabia, a Corului Arhieresc al Catedralei din Chișinău sub conducerea aceluiași Mihail Berezovschi [12]. Printre articolele relativ recente dedicate istoriei, teoriei și artei corale din Republica Moldova se numără și cel semnat de F. Burlac [7], care propune o privire istorică asupra evoluției colectivelor corurilor de cameră din republică. Autoarea arată, că după o lungă perioadă de dezvoltare, la confluența secolelor XX – XXI arta interpretativă corală de cameră „reprezintă una dintre cele mai de vârf ramuri” ale acesteia [7, p. 78].

Un loc aparte în literatura muzicologică îl ocupă teza de doctor a A. Șimbariov dedicată creațiilor compozitorilor din Republica Moldova în interpretarea colectivelor corale de copii [22], care vizează miniaturile corale pentru copii, ca gen de bază din repertoriul acestora. Teza conține un important compartiment dedicat particularităților de interpretare a creațiilor corale pentru copii.

Printre puținele articole muzicologice dedicate în mod direct miniaturilor corale ale compozitorilor moldoveni, evidențiem studiul M. Belâh [24], care analizează creațiile de acest gen ale compozitoarei Z. Tcaci și articolul S. Badrajan despre miniatura corală *Jalea miresei* de Gh. Ciobanu [3]. Astfel, având în vedere că miniaturile corale ale compozitorilor autohtoni sunt destul de solicitate în practica interpretativă de concert, ne alăturăm afirmației muzicologului M. Belâh, care notează, cu referire la miniaturile corale ale Z. Tcaci: „creațiile muzicale ale compozitoarei de multă vreme au ocupat un loc deosebit în repertoriul diferitor colective artistice din Moldova. Motivele sunt cunoașterea în profunzime a particularităților aranjamentului, virtuozitatea utilizării facturii precum și gama largă de genuri abordate...” [23, p.141] – afirmație valabilă pentru cea mai mare parte a repertoriului miniatural-coral autohton. Și S. Badrajan

apreciază înalt scriitura corală de inspirație folclorică a lui Gh. Ciobanu, arătând că compozitorul utilizează un „sistem de arhetipuri folclorice îmbinat cu un limbaj muzical componistic modern și transfigurat la un alt nivel de gândire creativă.” [3, p. 140]. Muzicologul T. Muzîca, în portretul de creație al lui T. Zgureanu, vorbește despre miniaturile sale corale, arătând că acestea demonstrează „evoluția creatoare” a compozitorului” [14], iar I. Ciobanu-Suhomlin vorbește despre stilistica creațiilor compozitorului V. Zagorschi, susținând că „o direcție istorico-culturală, apropiată caracterului persoanei creatoare a lui V. Zagorschi, după părerea noastră, ar fi romantismul, probabil, chiar și cu prefixul „neo”, care în acest caz va însemna, mai întâi de toate, o distanțare în timp de la epoca istorico-culturală originală” [34, p. 21].

În muzicologia românească găsim un șir întreg de studii importante despre arta corală. Printre acestea, se remarcă articolul muzicologului clujean G. Coca dedicat modalităților de prelucrare a folclorului în creația lui S. Toduță [10]. O cercetare importantă este cea a M. Popescu din Constanța, care abordează problematica limbajului componistic în creația corală românească de inspirație folclorică în contemporaneitate. Autoarea indică asupra unor numeroase elemente de înnoire a limbajului, în baza analizei unor creații corale semnate de compozitori precum L. Glodeanu, D. Buciu, I. Odăgescu-Țuțuianu ș.a. [20].

Valoarea aplicativă a lucrării. Materialele prezentate în teză pot fi aplicate atât în procesul practic-interpretativ al creațiilor scrise în genul de miniatură corală (interpretarea în scenă) cât și în cel de studiere a creațiilor date în cadrul instituțiilor de învățământ muzical de toate nivelele. Informațiile despre structurile muzicale ale miniaturilor, mijloacele de expresie, procedeele componistice și noile modele interpretative elaborate în teză pot fi utile în cadrul studierii unor discipline istorice și teoretice precum istoria muzicii naționale, teoria formelor, armonia și solfegiile, dar și a unor discipline corale precum arta dirijorală, citire de partituri, practica interpretativă ș.a.

Aprobarea rezultatelor. Teza a fost realizată în cadrul Școlii doctorale *Studiul artelor și culturologie* de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova fiind discutată în repetate rânduri în ședințele Comisiei de îndrumare. Rezultatele cercetării au fost reflectate în articole și rezumate publicate precum și în comunicările prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale. Componenta practică a tezei a fost validată prin interpretarea miniaturilor studiate în teză, în cadrul unui șir întreg de concerte și includerea acestor creații în repertoriile permanente a unor colective corale profesioniste din republică. Teza a fost recomandată pentru susținere de Comisia de îndrumare și de Consiliul Școlii Doctorale *Studiul artelor și Culturologie* de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova.

CONȚINUTUL TEZEI

Teza conține toate compartimentele preconizate pentru acest tip de demers științific: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări.

Introducerea se bazează pe actualitatea temei alese pentru cercetare, aici este evaluată importanța miniaturii ca unul din genurile cele mai reprezentative ale muzicii corale, sunt relevate principalele repere de dezvoltare istorică, sunt descrise principiile estetice și conceptuale ale acesteia, este formulată problema, scopul și obiectivele propuse, sunt determinate principiile și suportul metodologic al lucrării, sunt caracterizate importanța științifică și practică a lucrării, este expusă aprobarea tezei.

Cele trei capitole ale tezei sunt structurate conform diverselor surse poetice ale genului de miniatură corală în creația compozitorilor basarabeni: poezia folclorică, eminesciană și versurile poezilor autohtoni contemporani. Anume aceste trei izvoare au servit pentru repartizarea materialului în procesul de cercetare a genului de miniatură corală în teza de față.

Capitolul I este intitulat *Miniaturile corale pe texte folclorice* și include analiza structural-interpretativă a patru lucrări pentru cor mixt: *La streșina casei mele* de I. Macovei (prelucrare); *Hopa, hopa* de Gh. Strezev (cântec popular bulgar, prelucrare); *Jalea Miresei* de Gh. Ciobanu și suita *Cine n-are dor de luncă* de T. Zgureanu.

Folclorul românesc a fost și rămâne un nesecat izvor de inspirație pentru majoritatea reprezentanților școlii componistice din Republica Moldova din a doua jumătate a sec. XX – începutul sec. XXI, fiecare dintre ei găsind mijloace originale de valorificare a moștenirii folclorice. Galina Cocearova afirmă că în sec. XX „muzica devine acel mediu ambiant în care își găsește reflectarea timpul istoric..., când trecutul devine un element al prezentului. Una din căile ce permit realizarea unei asemenea polidirecționări a timpului muzical istoric comprimat într-o operă muzicală a constituit-o atracția compozitorilor față de folclor.” [29, p.112]. Compozitorii ce au semnat opusuri corale – Șt. Neaga, V. Zagorschi, Z. Tcaci, G. Strezev, I. Macovei, T. Zgureanu ș.a. – au abordat folclorul atât ca sursă directă, în genul de prelucrare corală, cât și ca suport arhetipal-conceptual, pentru a crea adevărate mostre de scriitură corală academică.

În acest context, în fața dirijorului apar un șir întreg de aspecte ale realizării interpretative corale, legate nu doar de dificultățile tehnice și artistice ale texturii corale a acestor creații, ci și de transpunerea interpretativă a trăsăturilor specifice limbajului componistic inspirat din folclor. În teză sunt analizate câteva creații corale reprezentative pentru aceste abordări diverse, ale unora dintre acești compozitori cărora, după părerea noastră, le-a reușit pe deplin să redea suflul folclorului național în genul de miniatură corală.

Deși fiecare creație analizată se deosebește printr-o diversitate a conținuturilor poetice, a procedeelelor scriiturii corale, mijloacelor de expresivitate și a modurilor de abordare componistică a sursei muzical-poetice folclorice, am identificat și am utilizat în practica de interpretare procedee de realizare corală specifice, apropiate interpretării folclorice, ce vin nu doar să completeze mesajul conceptual al creațiilor date, ci să demonstreze oportunitatea abordării acestor surse de către compozitorii autohtoni.

La sfârșitul Capitolului I sunt formate următoarele concluzii:

1. Având în vedere cele expuse în Capitolul I, putem constata o largă diversitate a abordărilor componistice corale ale textului și sursei muzicale folclorice în creațiile miniaturale corale ale compozitorilor din Republica Moldova: a) prelucrări folclorice, b) tratare arhetipală;

2. În prelucrările corale ale cântecelor folclorice românesc și bulgăresc, adevărate bijuterii ale genului miniatural, compozitorii urmăresc accentuarea conținuturilor poetice prin:

- utilizarea și scoaterea în evidență a elementelor specifice structural-muzicale folclorice (imaginea unui suflet rătăcitor, simbolizată de zborul rândunelelor este exprimată prin ison sau incertitudine modală la I. Macovei; caracterul jucăuș, șagalnic al miniaturii corale de Gh. Strezev este subliniat prin acuitatea ritmului aksak, elemente eterofonice de conducere a vocilor ș.a.);

- utilizarea unor procedee componistice originale ce pun în valoare melosul folcloric printr-o măiestrită scriitură corală (reconfigurarea dramaturgică a formei strofice specifice cântecului folcloric românesc, prin intermediul căreia I. Macovei a reușit să creeze o „dramă în miniatură”, conturând cele mai importante repere ale subiectului; tratarea originală a accentelor, a formei și a aspectului armonic, prin care se deosebește miniatura lui Gh. Strezev, care redă un tablou pastoral idilic-jucăuș);

- tratarea interpretativă corală a acestor procedee, elaborată în cadrul recitalurilor practice din cadrul tezei, a relevat importanța îmbinării individualității fiecărei voci în ansamblul sonor, a utilizării tehnicilor interpretative coral-timbrale și dinamice ș.a.;

3. În situa pe un text folcloric *Cine n-are dor de luncă*, compozitorul T. Zgureanu creează un original tablou muzical *quasi-folcloric*, abordând citatul folcloric, apelând și la anumite intonații și formule ritmice, inspirate din melosul popular. În prim plan al conceptului interpretativ al lucrării date apare caracterul contrastant liric-dansant-scherzando al celor trei miniaturi, care și-a găsit o exprimare interpretativă adecvată prin scoaterea în evidență a procedeelelor imitative, a polivalenței ritmicii asimetrice, valorificând astfel atât modelele întâlnite în muzica tradițională, cât și conceptul componistic original al compozitorului;

4. O altă tratare – arhetipală – a sursei folclorice de ritual este observată în miniatura *Jalea miresei* de Gh. Ciobanu, în care compozitorul explorează straturile de adâncime ale

melosului folcloric, sintetizând în discursul sonor structuri și modele arhetipale specifice. Acest sistem de arhetipuri a necesitat o abordare interpretativă minuțioasă, elaborată, în care au fost scoase în evidență un șir de elemente intonaționale și sonore-timbrale de sorginte folclorică, la care se adaugă aluziile lamento-bocet ș.a.

Capitolul II – Poezia eminesciană în miniatura corală – include studiul unor patru miniaturi pentru cor mixt scrise pe textele marelui poet român Mihai Eminescu: *Codrule, codruțule* de P. Șerban; *Dintre sute de catarge* și *Dorința* de E. Doga și *Lumineze stelele* de Gh. Mustea.

Pe parcursul ultimului secol, poezia marelui Mihai Eminescu a constituit o sursă de inspirație pentru compozitorii de origine română, inclusiv cei basarabeni. Numeroasele scrieri ale poetului și-au găsit un nou veșmânt sub forma diferitor genuri muzicale vocale, corale și vocal-instrumentale. Compozitorii au apreciat lirismul și bogăția exprimării lui Eminescu atât de sincer și ușor redată în poemele sale. Poezia lui Eminescu este plină de melodicitate, conține un limbaj deosebit de armonios, combinat cu cele mai reprezentative forme de exprimare. Eminescu a abordat în creația sa trei genuri: genul liric, genul epic și genul dramatic. Datorită acestora, poetul a și devenit un izvor de inspirație pentru o mulțime de compozitori, afirmându-se ca un scriitor universal.

Abordarea poeziei eminesciene în componistica corală autohtonă a devenit deja o tradiție și vizează un șir întreg de creații ce au intrat în repertoriile didactice și de concert a celor mai diverse colective corale din republică. În procesul de selecție a miniaturilor pentru cercetarea dată s-a urmărit prezentarea unor conținuturi diverse atât ca tematică poetică, cât și ca originalitate în ce privește procedeele componistice, mijloacele de expresie, fapt ce a permis scoaterea în evidență a unor diverse aspecte de interpretare corală corespunzătoare acestora (plan dinamic bogat, varierea tempourilor, redirectionarea cursului liniei melodice). Dificultățile de interpretare identificate țin nu doar de tehnica vocală și corală, ci în special de problematica elaborării unor modele muzical-interpretative clare, ce se află în consonanță cu bogatul univers poetic eminescian, în care se regăsesc și se îmbină în mod organic deopotrivă temele naturii și ale iubirii, dar și concepte filozofice profunde. Soluțiile interpretative propuse pentru depășirea dificultăților, care au stat, totodată, la baza elaborării modelelor de interpretare, au fost aprobate în practică, în procesul de lucru asupra creațiilor miniaturale, la repetițiile Capelei corale academice *Doina*, fiind prezentate și în cadrul unor numeroase concerte. În încheierea Capitolului II sunt relatate concluziile:

1. Lirica eminesciană constituie o prezență distinctă în componistica corală autohtonă, prin importante creații – în special, miniaturi corale – ce reflectă complexitatea universului

poetic al marelui Eminescu. Originalitatea procedeelelor componistice și a mijloacelor de expresie ce determină limbajul lor muzical-stilistic a permis scoaterea în evidență a unor diverse aspecte de interpretare corală corespunzătoare acestora.

2. În miniatura *Codrule, codrușule* de P. Șerban, în care compozitorul încearcă să redea cât mai profund esența versului eminescian, codrul, ca simbol arhetipal complex al vieții, al înstrăinării și al morții, capătă o semnificație aparte. Astfel, autorul sugerează, prin pauze și imitații în diferite voci, ecourile sonore specifice acestui spațiu „sacru” al românului. Problematika interpretativă corală a acestei piese se referă în temei la conceptualizarea interpretativă a imaginilor plastice încărcate de un profund lirism – articularea vocală bazată pe melodicitate și sinceritatea trăirii. O atenție deosebită trebuie acordată respirației și dinamicii.

3. În miniaturile inspirate din lirica eminesciană – *Dintre sute de catarge*, și *Dorința* – de E. Doga, compozitorul se oprește asupra aspectelor meditativ-existențiale ale vieții, explorând eterna temă a opozițiilor dintre efemeritatea vieții trecătoare în fața eternității, reușind să exprime cu multă sensibilitate ideile centrale ale celebrului vers eminescian. Mijloacele de expresie muzicală utilizate de E. Doga nuancează în mod special detaliile conținutului afectiv, fapt ce necesită și abordarea unor tratări interpretative complexe, care să surprindă întregul concept poetic-compozițional al miniaturilor. Astfel, una din problemele interpretative importante în aceste creații este legată de corelarea conținuturilor poetic și muzical, ce necesită crearea unei mișcări sonore neîntrerupte a fluxului muzical între compartimente.

4. În miniatura *Lumineze stelele* de Gh. Mustea, autorul utilizează o gamă destul de largă de artificii expresive ale sonorității corale, ce corespund deseori în cele mai mici nuanțe cu cele mai fine mișcări ale semanticii textului eminescian. Astfel, această transpunere sonoră, de o deosebită sensibilitate, necesită o modelare interpretativă bazată pe o maximă precizie și flexibilitate a dinamicii și a articulării vocale.

5. Întreaga problematică interpretativ-corală, soluțiile de interpretare identificate în miniaturile corale analizate, au stat la baza elaborării unor modele muzical-interpretative clare ce se află în consonanță cu bogatul univers poetic eminescian, în care se îmbină temele naturii, iubirii și concepte filozofice profunde. Recomandările de interpretare se referă atât la anumite procedee interpretative vocal-corale, formule ritmice, accente, intonații, dinamică, aspectele timbrale etc., care au menirea de a reda profunda legătură dintre semantica textului și exprimarea acestuia în diverse elemente muzicale ce necesită o exprimare interpretativă dinamică, bogată în nuanțe timbrale, culori, o perfecțiune a intonației și a articulării vocale, sincronizarea vocilor etc.

Capitolul III intitulat *Miniaturile corale pe texte ale poezilor moldoveni contemporani* conține analiza structurală și interpretativă a cinci miniaturi pentru cor mixt pe texte ale scriitorilor

moldoveni: *Lacul albastru* și *Dulce plai* de Z. Tcaci, pe versuri de A. Roșca; *Arde pământul* pe versuri de Vitalie Tulnic și *Seară de vară* pe versuri de L. Corneanu de V. Zagorschi; *Ninge* de T. Zgureanu, pe versuri de P. Dudnic.

Literatura moldovenească de la sfârșitul sec. XX a fost îmbogățită considerabil cu unele nume notorii ca: G. Vieru, D. Matcovschi, L. Deleanu, P. Dudnic, S. Vangheli, V. Tulnic ș.a., scriitori ce au adus literatura în Republica Moldova la o nouă etapă. O bună parte a creației lor este dedicată plaiului, țării, patriei, părinților și tot ceea ce reprezintă spiritul național de care toți ei erau purtați și inspirați. Mulți dintre acești scriitori au și participat la mișcarea de eliberare națională de la începutul anilor 90 ai secolului trecut. Textele lor și-au găsit un loc de cinste și în creația compozitorilor moldoveni, care de altfel, în cele mai dese cazuri erau prieteni apropiați ai scriitorilor sau doar simpli co-activiști. În orice stat, ramurile de creație conlucrează și respectiv se influențează reciproc, cum ar fi literatura, muzica, teatrul și pictura – instrumente ce pot reda simultan aceeași idee. Din aceste considerente, ne pare firesc faptul că lucrările muzicale ale compozitorilor naționali din această perioadă poartă un caracter național-patriotic și au o tentă libertină. Compozitorii din această perioadă folosesc genul de miniatură ca procedeu de exprimare expresiv al ideilor și textelor scriitorilor moldoveni.

Pe plan muzical, gândul poetic este susținut permanent cu plan armonic bogat, procedee polifonice complexe, plan dinamic variat și alte mijloace de expresie. Problemele vizate țin de procesul interpretativ în care s-au identificat dificultăți în raport cu factura corală, procedee de articulare, gândire polifonică și armonică, formă muzicală ș.a. De menționat, că transpunerea interpretativă a spectrului deosebit de complex și bogat de imagini și conținuturi poetice ale versurilor contemporane a necesitat și abordarea unor modalități de interpretare moderne, în care se regăsesc atât conceptualizarea intonațional-armonică și ritmică a limbajului muzical, cât și utilizarea unor procedee mai noi în practica corală precum tratarea personificată a formei, reconceptualizarea gândului poetic, experimentarea timbrală a vocilor, toate fiind supuse finalității artistice a actului interpretativ. Ca și în cazul miniaturilor analizate în primele două capitole, creațiile incluse în acest capitol au fost interpretate în repetiții și concerte, ținând cont de sugestiile și modelele interpretative înaintate în teză. La finele Capitolului III sunt arătate câteva concluzii asupra materialului analizat:

1. Poezia contemporană a constituit un suport important în arta componistică națională. Conținutul poetic bogat, planul semantic profund, limbajul figurativ contemporan a oferit compozitorilor largi posibilități de exprimare.

2. Particularitățile structurilor metrice, ritmice și dinamice ale versului, caracterul static al conținutului, merit să redea ideea de încremenire rece a iernii, ninsorii, în miniatura

Ninge de T. Zgureanu pe versuri de P. Dudnic, au condiționat utilizarea de către compozitor a unor procedee componistice de imitație sonoră, a monodiei și au determinat elaborarea unor modele sonore corale care să corespundă cu acestea pe plan interpretativ, bazate pe atenția sporită acordată dinamicii, tempo-urilor și *attacca* sunetului vocal.

3. Miniaturile *Dulce plai* și *Lacul albastru* de Z. Tcaci pe versurile poetei A. Roșca reprezintă adevărate mostre ale genului în componistica corală națională și se deosebesc printr-un limbaj muzical bogat, o textură corală comodă, coloristica sonoră, expresivitatea, eleganța formei și suplețea facturii. Textele miniaturilor denotă un conținut bogat, contrastant. Astfel, aceste componente ale discursului componistic au stat la baza abordării interpretative, în care pe prim plan se situează atenția la dinamică, emiterea sonoră, articularea, pauzele și intonația.

4. În miniaturile *Arde pământul* pe versurile lui V. Tulnic și *Seară de vară* pe versurile lui L. Corneanu de V. Zagorschi, compozitorul apelează la un limbaj componistic complex, fie pentru a reda tematica patriotică, fie pentru a exprima seninătatea unui tablou rustic. Având în vedere pregnanța elementelor stilului individual al compozitorului, elaborarea unor metode de depășire a unor probleme interpretative în aceste creații s-a axat în special pe intonația în unison și succesivitatea vocilor în timpul interpretării ostinato.

CONCLUZII GENERALE

1. Diversitatea surselor poetice din care s-au inspirat compozitorii moldoveni a oferit compozitorilor din Republica Moldova un important suport ideatic și model structural-stilistic pentru transpunerea acestora în lucrări miniaturale corale ce constituie un repertoriu național de referință în domeniu.
2. Identificarea în cadrul tezei a unor modele interpretative noi de realizare artistică contemporană a materialelor muzicale analizate, a fost posibilă deopotrivă datorită procesului analitic și practic.
3. În urma cercetării teoretice, miniaturile corale selectate pentru studiu au fost sistematizate în trei grupuri, conform tematicii poetice – folclorică, eminesciană și contemporană autohtonă, fiind accentuate particularități comune sau distincte ale limbajului componistic și a scriiturii corale în cadrul acestora care și au constituit suportul conceptual al realizării artistice a miniaturilor, în cadrul recitalurilor practice.
4. În programele recitalurilor realizate în cadrul tezei, au fost conturate diferențele legate de tratarea interpretativă corală a celor trei grupuri de creații muzicale analizate în cele trei capitole ale tezei – miniaturi corale scrise pe texte folclorice, pe texte eminesciene

și pe texte ale poezilor moldoveni contemporani și au fost identificate principalele soluții practice de realizare artistică a acestora.

5. Originalitatea scriiturii corale și a limbajului muzical de inspirație folclorică în miniaturile corale semnate de compozitorii moldoveni pe texte folclorice au determinat elaborarea unor anumite maniere, procedee și tehnici de interpretare corală specifice, bazate pe particularitățile interpretării vocale populare. Un rol esențial, în acest sens, l-a avut, pe de o parte, realizarea caracterelor cantabil-liric, jucăuș ș.a.; iar, pe de alta, abordarea unor procedee interpretative specifice, ce amplifică caracterul conceptual al sursei folclorice:
 - tânguirea, jalea (*lamento* în *Jalea miresei*);
 - isonurile, imitațiile și alte procedee polifonice;
 - accentele-pulsații,
 - coloritul timbral ș.a.
6. Modelele muzical-artistice și soluțiile stilistice și interpretative de realizare corală a miniaturilor axate pe bogatul univers poetic eminescian, elaborate în teză, vizează în temei îmbinarea conceptuală a planurilor verbal semantic și cel al limbajului și a mijloacelor de exprimare componistică.
7. Transpunerea interpretativă a spectrului deosebit de complex și bogat de imagini și conținuturi poetice ale versurilor contemporane a necesitat elaborarea unor modalități de interpretare moderne, în care se regăsesc atât racordarea artistică a procesului interpretativ la particularitățile intonațional-armonice și ritmice ale limbajului muzical contemporan, cât și utilizarea unor procedee noi în practica corală precum tratarea personificată a formei, reconceptualizarea gândului poetic, experimentarea timbrală a vocilor.
8. Valabilitatea soluțiilor interpretative corale elaborate în baza demersului teoretic analitic au fost demonstrată în cadrul recitalurilor practice realizate în cadrul tezei, dar și în cadrul unor diverse concerte ale Capelei corale academice *Doina*, desfășurate cu succes pe scenele moldovenești. O dovadă în plus este includerea miniaturilor corale semnate de compozitorii autohtoni în repertoriul activ al reputatului colectiv, cât și numeroasele solicitări ale partiturilor corale, pentru interpretare, din partea unor colective corale din republică și de peste hotare.
9. Concluziile generale reiterează existența unor diferențe esențiale în tratarea interpretativă corală a celor trei grupuri de creații muzicale analizate în cele trei capitole ale tezei – miniaturi corale scrise pe texte folclorice, pe texte eminesciene și pe texte ale poezilor

moldoveni contemporani. Astfel, o realizare artistică de calitate a creațiilor din fiecare grup va fi racordată nu doar la conținutul, tematica și motivele poetice, ci și la particularitățile limbajului poetic și muzical al acestora. Acest tip de abordare complexă va conduce de fiecare dată la realizări interpretative corale de calitate.

RECOMANDĂRI

1. Implementarea în practica artistică academică și în repertoriile active ale colectivelor corale din republică a miniaturilor corale ale compozitorilor moldoveni;
2. Inițierea unui Festival studentesc al colectivelor corale, cu participare internațională, cu un repertoriu național obligatoriu format din miniaturile corale autohtone;
3. Promovarea repertoriului de miniaturi corale naționale prin editarea unor colecții de partituri însoțite de comentarii biografice și interpretative;
4. Înregistrarea, în fondurile Radioteleviziunii naționale, a repertoriului de miniaturi corale semnate de compozitorii moldoveni, în interpretarea diverselor colective corale;
5. Căutarea unor noi și diverse versiuni de realizare artistică a creațiilor corale autohtone, în baza soluțiilor interpretative dezvăluite în cercetarea de față;
6. Resuscitarea interesului compozitorilor autohtoni pentru crearea de noi lucrări în genul de miniatură corală.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. Agapie, L., Oprea, Gh. Folclor muzical românesc, București: Editura muzicală, 1982.
2. Axionov, V. Folclorul în creația componistică din Moldova In: Folclorul muzical din Moldova și creația componistică, Chișinău: Știința, 1993, p. 56-66.
3. Badrajan, S. Jalea miresei pentru cor mixt de Ghenadie Ciobanu – o tratare arhetipală a sursei folclorice, In: Componistica românească de valorificare a folclorului de la Ciprian Porumbescu până în zilele noastre. Suceava: Lidana, 2015, p. 137-140. ISBN 979-0-9009875-2-5.
4. Barbanoi, H. Creația corală bisericească a compozitorului Mihail Berezovschi din perspectiva tradițiilor muzicale ortodoxe. Teza de doctorat. Disponibil online: http://www.cnaa.md/files/theses/2016/50362/hristiana_barbanoi_thesis.pdf (accesat 10.10.2020).
5. Botez, D. Tratat de cânt și dirijat coral. București: Consiliul culturii și educației socialiste. Vol. I, 1982. 334 p.
6. Botez, D. Tratat de cânt și dirijat coral. București: Consiliul culturii și educației socialiste. Vol. II, 1985. 440 p.
7. Burlac, F. File din istoria colectivelor corale camerale din Republica Moldova (sec. XX – începutul sec. XXI) In: Anuar științific: Muzică, teatru și arte plastice, 2012, nr. 1, p. 75-79.
8. Chiseliță, V. Interferențe culturale evreiești în muzica tradițională de dans din Moldova și Bucovina, In: Anuarul Institutului de etnografie și folclor „Constantin Brăiloiu”, Tomul 19, 2008, Editura Academiei Române, p. 201-223.
9. Ciobanu, Gh. Moduri de abordare a folclorului în propria creație. In: Folclor și postfolclor în contemporaneitate. Materialele Conferinței științifice internaționale, 11-12 decembrie 2014, AMTAP, Chișinău, 2015, Editura Grafema Libris, p. 183. ISBN 978-9975-52-185-7.
10. Coca, G. Modalități de prelucrare a folclorului în colecția „20 coruri pentru voci egale” de Sigismund Toduță. In: Componistica românească de valorificare a folclorului de la Ciprian Porumbescu până în zilele noastre, Suceava, 2015. Disponibil online: <http://www.cimec.ro/pdf2/muzica/Muzica-CCristescu-Componistica-romaneasca-2015-Volum-Simpozion.pdf> (accesat 1.04.2021).
11. Cocearova, G. Problema stilului muzical local. In: Pagini de muzicologie. Chișinău, 2001, p. 5-8.

12. Daniță, T. Arta de interpretare corală din Basarabia în proces de devenire (sf. sec. XIX – înc. sec. XX). Autoreferat al tezei de doctor. Disponibil online: <http://www.cnaa.md/thesis/6666/> (accesat: 01.04.2021).
13. Galaicu V. Dimensiunea etnică a creației muzicale (în lumina tradiției românești). Chișinău: Arc, 1998.
14. Muzîca, T. Compozitorul Teodor Zgureanu: Portret de creație. In: Pagini de muzicologie. Chișinău, 2002, p. 16-19.
15. Nagacevschi, E. Evoluția artei corale naționale în secolul al XX-lea. Creația corală laică în a doua jumătate a secolului al XX-lea. In: Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate, Chișinău: Grafema Libris, 2009.
16. Nagacevschi, E. Evoluția artei corale naționale în secolul al XX-lea. Fondarea Creației componistice laice. In: Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate, Chișinău: Grafema Libris, 2009.
17. Nagacevschi, E. Mihail Berezovschi: Dirijor de cor și compozitor. Chișinău: Epigraf, 2002.
18. Nagacevschi, E. Muzica corală spirituală din Republica Moldova în anii 1990: racordări la experiențe stilistice mondiale moderne. In: Arta, 2017, p. 41-46 Disponibil online: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Muzica%20corala%20spirituala%20din%20Republica%20Moldova%20in%20anii%201990%20%20racordari%20la%20experient%20stilistice%20mondiale%20moderne.pdf (accesat 18.03.2020).
19. Picioruș, D. Blog personal. Disponibil online: <https://www.teologiepentruazi.ro/2012/03/13/dintre-sute-de-catarge/> (accesat 28.06.2020).
20. Popescu, M. Elemente noi de limbaj în creația corală contemporană românească de inspirație folclorică. In: Componistica românească de valorificare a folclorului de la Ciprian Porumbescu până în zilele noastre, Suceava: Lidana, 2015.
21. Sărac, Gh. Mai am un singur dor. Miniaturi vocale pe versuri eminesciene. Romante și lieduri. Editura Magic Print. Onești, 2015. ISBN 978-606-622-157-3.
22. Șimbariov, A. Creația compozitorilor din Republica Moldova în repertoriul colectivelor corale de copii. Autoreferat al tezei de doctorat. Disponibil online: http://www.cnaa.md/files/theses/2012/21516/ana_simbariov_abstract.pdf (accesat 28.06.2020).

În limba rusă:

23. Белых, М. Хоровые миниатюры а cappella 3. Ткач позднего периода творчества: черты стиля (часть I). În: Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice, 2013, nr.3. Chișinău: Valinex, 2013, p. 141-148.
24. Белых, М. Хоровые миниатюры а cappella 3. Ткач позднего периода творчества: черты стиля (часть II). În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. nr.1 (21). Chișinău: Valinex, 2014, c. 111-120.
25. Гринченко, И. Истоки хоровой миниатюры эпохи романтизма в контексте традиций русского искусства. Disponibil online: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoki-horovoy-miniatury-epohi-romantizma-v-kontekste-traditsiy-russkogo-iskusstva/viewer> (accesat 10.06.2020).
26. Гринченко, И. Хоровая миниатюра в исполнительской практике. Disponibil online: <https://cyberleninka.ru/article/n/horovaya-miniatura-v-ispolnitelskoy-praktike/viewer> (accesat 28.06.2020).
27. Гринченко, И. Хоровая миниатюра в русской музыкальной культуре: история и теория. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения. Ростов-на-Дону, 2015. Disponibil online: <http://rostcons.ru/assets/refdisser/2015/grinchenko-ref.pdf> (accesat 20.10.2020).
28. Кочарова, Г. Проблема композитор и фольклор: стилеконструктивные факторы. În: Studiul artelor și culturologie Nr. 2(31). Chișinău: Notograf prim, 2017, p. 8-12.
29. Кочарова, Г. Фольклоризм и пути обновления фактуры в произведениях композиторов Молдовы. În: Tradiții și inovații în muzica secolului al XX-lea. Chișinău, 1997, p. 112-118.
30. Мироненко, Е. Композиторское творчество в Республике Молдова на рубеже XX-XXI веков, Кишинев, 2014. ISBN 978-9975-110-03-7.
31. Пигров, К. Руководство хором. Москва: Музыка, 1964. 220 с.
32. Ручьевская, Е. Работы разных лет. 2 т. О вокальной музыке. Санкт-Петербург: Композитор, 2011. 504 с.
33. Чесноков, П. Хор и управление им. Москва: Государственное музыкальное издательство, 1961. 240 с.
34. Чобану-Сухомлин, И. Творчество В. Загорского в зеркале культурно-исторических парадигм XX века. In: Cercetări de muzicologie, vol. II. Chișinău: Cartea Moldovei, 2011, p. 17-35.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMĂ

Articole în reviste științifice:

1. Mihalaș, M. Mijloace de expresivitate componistice și interpretative în suita corală Cine n-are dor de luncă de T. Zgureanu. In: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 2(37). Chișinău: Valinex, 2020, p. 93-98 ISSN 2345-1408 Categoria B. Disponibil online: https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/160871542712.mihalas.mijloacedeexpresivitate.pdf
2. Mihalaș, M. Mijloace de expresivitate interpretativă în miniatura corală Codrule, codruțule de Petru Șerban. In: Akademos, nr. 3(62). Chișinău: Im. Tipografia Centrală ÎS, 2021, p. 127-131. ISSN 1857-0461, E-SSN 2587-3687 Categoria B. Disponibil online: <http://akademos.asm.md/files/127-131.pdf>
3. Mihalaș, M. Miniatura corală Arde pământul de Vasile Zagorschi: viziuni stilistice și interpretative. In: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 2(29). Chișinău: Notograf prim, 2016, p. 116-120. ISSN 2345-1408 Categoria C. Disponibil online: https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/1498491319116_120_Miniatu racoralaardepamantuldeVasileZagorschi_viziunistilisticesiinterpretative.pdf
4. Mihalaș, M. Miniatura corală Seară de vară de Vasile Zagorschi: viziuni interpretative. In: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 1(32). Chișinău: Notograf prim, 2018, p. 87-92 ISSN 2345-1408 Categoria C. Disponibil online: https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/155541350715mihalas.pdf
5. Mihalaș, M. Unele aspecte ale interpretării miniaturilor corale de Zlata Tkaci în practica concertistică. In: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 1(34). Chișinău: Valinex, 2019, p. 129-132 ISSN 2345-1408 Categoria C. Disponibil online: https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/157771321120.mihalas.pdf

Materiale/ teze la forurile științifice:

6. Mihalaș, M. Miniatura corală Jalea miresei de Gh. Ciobanu. Aspecte componistice și interpretative. In: Educația artistic-spirituală în contextul învățământului contemporan: realizări, provocări, perspective. Bălți, Indigou color, 2021, p. 193-197. ISBN 978-9975-3470-8-2.

PROGRAMELE RECITALURILOR

RECITALUL NR. 1

Filarmonica Națională *Serghei Lunchevici*

Sala Mică

11 noiembrie 2016

Concert de muzică corală

Capela Corală Academică *Doina*

Director artistic și Prim dirijor Iona Stepan, Artist al poporului

În program:

1. Vasile Zagorschi – *Rădăcini*, vers. Vitalie Tulnic
2. Vasile Zagorschi – *Arde pământul*, vers. Vitalie Tulnic
3. Teodor Zgureanu – *Ninge*, vers. Petru Dudnic
4. Teodor Zgureanu – *Reminiscentă*
5. Zlata Tcaci – *Lacul albastru*, vers. Agnesa Roșca
6. Zlata Tcaci – *Dulce plai*, vers. Agnesa Roșca
7. Tudor Chiriac – Cantata *Doinatoriu, Izvorul*, vers. Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Nicolae Dabija

Dirijor: Mihai Mihalăș

RECITALUL NR. 2

Filarmonica Națională *Serghei Lunchevici*

Sala Mică

31 octombrie 2017

Concert coral *Improvizație Moldavă*

Capela Corală Academică *Doina*

Director artistic și Prim dirijor Iona Stepan, Artist al poporului

În program:

1. Ștefan Neaga – *Du-te, du-te dorule*, aranjament coral V. Minin, versuri populare
2. Vasile Zagorschi – *Seară de vară*, vers. Leonid Corneanu
3. Vasile Zagorschi – *Improvizație moldavă*, vers. Așot Grași, traducere – Grigore Vieru
4. Vasile Zagorschi – *Arde pământul*, vers. Vitalie Tulnic
5. Ion Macovei – *În zori*, vers. Grigore Vieru
6. prelucrare de Ion Macovei – *La streșina casei mele*, versuri populare
7. Gheorghe Mustea – *Lumineze stelele*, vers. Mihai Eminescu
8. Gheorghe Mustea – *Basarabenilor*, vers. Alexei Mateevici
9. Teodor Zgureanu – *Reminiscentă*
10. Teodor Zgureanu – *Vestitorul de furtună*, vers. Petru Dudnic
11. Teodor Zgureanu – Suita corală *Cine n-are dor de luncă*, versuri populare

Dirijor: Mihai Mihalăș

RECITALUL NR. 3
Filarmonica Națională *Serghei Lunchevici*
Sala Mică
7 noiembrie 2018

Concert coral *Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai*
Capela Corală Academică *Doina*

Director artistic și Prim dirijor *Iona Stepan, Artist al poporului*

În program:

1. Alexandru Mulear – *La mijloc de codru des*, vers. Mihai Eminescu
2. Petru Șerban – *Codrule, codruțule*, vers. Mihai Eminescu
3. Vasile Condrea – *Codrul cântă*, vers. Anatol Ciocanu
4. Eugen Doga – *Dorința*, vers. Mihai Eminescu
5. Eugen Doga – *Dintre sute de catarge*, vers. Mihai Eminescu
6. Constantin Rusnac – *Ce secetă, ce foc*, vers. Vasile Alecsandri
7. Constantin Rusnac – *Lângă-un buciom, lângă-un nai*, vers. Anatol Ciocanu
8. Prelucrare de Gheorghe Strezev – *Hopa, hopa*, cântec popular bulgar
9. Prelucrare de Gheorghe Strezev – *Doina Haiducului* (la nai – Cezar Bordian)

Dirijor: Mihai Mihalăș

ADNOTARE

Mihalaș Mihai. Miniatura corală din Republica Moldova la confluența secolelor XX-XXI în repertoriul Capelei corale academice *Doina*. Teză de doctor în artă, specialitatea 653.01 – Muzicologie (creație). Chișinău, 2021.

Structura tezei: Lucrarea cuprinde: introducerea, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 139 de titluri, 3 anexe, 5 tabeluri, 98 pagini ale textului de bază. Rezultatele obținute sunt reflectate în 6 lucrări științifice publicate.

Cuvinte-cheie: miniatură corală, prelucrare corală, cor mixt, interpretare corală, lirică eminesciană, text folcloric, poeți contemporani din Republica Moldova

Domeniul de studiu: arta muzicală, creația componistică, istoria și teoria interpretării corale.

Scopul cercetării constă în elaborarea unor modele noi de interpretare a miniaturilor corale autohtone în practica artistică, fundamentate pe analiza muzical-stilistică și interpretativă a repertoriului de acest gen semnat de compozitorii din Republica Moldova. **Obiectivele cercetării:** cercetarea multilaterală a unui număr de miniaturi corale semnate de compozitorii autohtoni din repertoriul Capelei corale academice *Doina*; specificarea diverselor aspecte ale limbajului muzical-componistic și racordarea acestora cu practica interpretativă corală; identificarea dificultăților interpretative în lucrările analizate și înaintarea unor metode de depășire a acestora.

Noutatea și originalitatea științifico-practică a demersului este determinată de coroborarea cercetării teoretice și a procesului de valorificare practico-interpretativă a miniaturilor corale semnate de compozitori din Republica Moldova, realizată cu aportul Capelei corale academice *Doina*. Pentru prima dată în teză au fost identificate și catalogate problemele artistice și dificultățile interpretative cu care se confruntă dirijorul în cadrul lucrului asupra repertoriului miniaturii corale naționale; au fost elaborate și aprobate, în practica artistică, soluții pentru depășirea acestor probleme. Pentru prima dată, în baza unei cercetări teoretice complexe au fost implementate în practica artistică noi modele interpretative ce vizează genul de miniatură corală autohtonă, realizat în cadrul celor trei recitaluri susținute pe scena Filarmonicii Naționale *Serghei Lunchevici*.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele tezei pot fi utilizate în practica artistică de interpretare și studiere a creațiilor corale miniaturale, de către corurile profesioniste, studentești sau de amatori; în studiul teoretic al muzicii corale; în cursurile didactice de *Dirijat cor academic*, *Interpretare vocală corală*, *Metodica lucrului cu corul*, *Practica interpretativă*, *Practica dirijorală*, *Istoria muzicii naționale* etc. cu referință la muzica corală autohtonă. Cercetarea va constitui un suport teoretic și practic în activitatea dirijorilor de cor, a profesorilor și studenților de la instituțiile de învățământ muzical, a colectivelor corale din republică; cât și ca punct de plecare pentru studii ulterioare în domeniu.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost aprobate în cadrul a 6 conferințe științifice, fiind reflectate în 6 articole publicate; în practica artistică de concert, în activitatea dirijorală practică în Capela corală academică *Doina* din cadrul Filarmonicii Naționale *Serghei Lunchevici*.

АННОТАЦИЯ

Михалаш Михай. Хоровая миниатюра в Республике Молдова на стыке XX-XXI веков в репертуаре Академической хоровой капеллы *Дойна*. Докторская диссертация в области искусства по специальности 653.01 - музыковедение (творчество). Кишинев, 2021 г.

Структура диссертации: Работа включает: введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 139 наименований, 3 приложений, 5 таблиц, 98 страниц основного текста. Полученные результаты отражены в 6 опубликованных научных статьях.

Ключевые слова: хоровая миниатюра, хоровая обработка, смешанный хор, хоровое исполнение, лирика Эминеску, фольклорные тексты, современные поэты Республики Молдова

Направление обучения: музыкальное искусство, композиторское творчество, история и теория хорового исполнительства.

Целью исследования является разработка новых моделей интерпретации хоровых миниатюр молдавских композиторов в художественной практике на основе музыкально-стилистического и исполнительского анализа. **Задачи исследования:** представить комплексный анализ наиболее показательных хоровых миниатюр, сочиненных кишиневскими композиторами; характеристика различных аспектов музыкального языка и отношение их с практикой хорового исполнения; выявление интерпретационных трудностей в анализируемых произведениях и представление методов их преодоления.

Новизна и научно-практическая оригинальность работы обусловлена совмещением теоретического исследования и концертного исполнения Академической хоровой капеллой *Дойна* под руководством автора диссертации хоровых миниатюр, созданных композиторами Республики Молдова. В диссертации впервые были выявлены и проанализированы художественные задачи и трудности интерпретации, с которыми дирижер сталкивается при работе над хоровой миниатюрой, входящей в национальный репертуар, а также разработаны и апробированы в художественной практике решения по преодолению этих задач. Впервые на основе комплексного теоретического исследования были реализованы в художественной практике новые модели, интерпретации молдавской хоровой миниатюры, реализованные в рамках трех концертов на сцене Национальной филармонии им. Сергея Лункевича.

Практическая значимость диссертации. Результаты исследования могут быть использованы как в практике художественной интерпретации, так и в процессе изучения хоровых миниатюр профессиональными, студенческими или любительскими хорами; в теоретическом изучении хоровой музыки; в учебных курсах «Дирижирование академическим хором», «Вокально-хоровое исполнение», «Методика работы с хором», «Исполнительская практика», «Дирижерская практика», «История национальной музыки» и других, связанных с изучением национальной хоровой музыки. Диссертация станет дополнительным материалом в теоретической и практической деятельности хоровых дирижеров, преподавателей и студентов музыкальных учебных заведений, хоровых коллективов республики, а также отправной точкой дальнейших исследований в этой области.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования апробированы на 6 научных конференциях и отражены в 6 опубликованных статьях, а также в концертной практике и в дирижерской деятельности автора в Академической хоровой капелле *Дойна* Национальной филармонии имени Сергея Лункевича.

ANNOTATION

Mihalaş Mihai. Choral miniature in the Republic of Moldova at the confluence of the XX-XXI centuries in the repertoire of the Academic choral chapel *Doina*. Doctoral thesis in arts, specialty 653.01 - Musicology (creation). Chisinau, 2021.

Thesis structure: The thesis includes: introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 139 titles, 3 annexes, 5 tables, 98 basic text pages. The obtained results are reflected in 6 published scientific papers.

Keywords: choral miniature, choral processing, mixed choir, choral interpretation, Eminescu's lyric, folk text, contemporary poets from the Republic of Moldova

Field of study: musical art, history and theory of choral performance.

The aim of the research is to develop new models for interpreting local choral miniatures in artistic practice, based on musical-stylistic and interpretive analysis of such repertoire signed by composers from the Republic of Moldova. **The objectives of the research** refer to the presentation of the complex analysis of some choral miniatures signed by local composers, from the repertoire of Academic choir chapel *Doina*; specifying the various aspects of the musical-compositional language and connecting them with the choral interpretive practice; identifying the interpretative difficulties in the analyzed works and submitting some methods to overcome them.

The novelty and scientific-practical originality of the approach is determined by the corroboration of the theoretical research and the process of practical-interpretive reevaluation of the choral miniatures signed by composers from the Republic of Moldova, made with the contribution of the Academic Choral Chapel *Doina*. For the first time in the thesis were identified and cataloged the artistic problems and interpretive difficulties faced by the conductor in working on the national repertoire of choral miniature; solutions for overcoming them were elaborated and approved, in artistic practice. For the first time, based on a complex theoretical research, new interpretive models were implemented in artistic practice, aiming at the genre of local choral miniature, realized within the three recitals held on the stage of the National Philharmonic *S. Lunchevici*.

The applicative value of the work. The results of the thesis can be used in the artistic practice of interpretation and study of miniature choral pieces, by professional, student or amateur choirs; in the theoretical study of choral music; in the university courses of Academic choir conducting, Choral vocal interpretation, Methodology of working with the choir, Interpretive practice, Conducting practice, History of national music and other courses with reference to local choral music. The research will be a theoretical and practical support in the activity of choir conductors, teachers and students from music education institutions, choral groups from the republic; as well as a starting point for further research in the field.

Implementation of scientific results. The research results were approved in 6 scientific conferences, being reflected in 6 published articles; in concert artistic practice, in the conducting activity practiced in the Academic choral chapel *Doina* from the National Philharmonic *Serghei Lunchevici*.

MIHALAȘ MIHAI

**MINIATURA CORALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA
LA CONFLUENȚA SECOLELOR XX-XXI ÎN REPERTORIUL
CAPELEI CORALE ACADEMICE *DOINA***

SPECIALITATEA 563.01 MUZICOLOGIE (CREAȚIE)

Rezumatul tezei de doctor în arte

Aprobat spre tipar: 29.12.2021

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj 30 ex.

Coli de tipar.: 1,7

Comanda nr. 07/22

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
Str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD, 2009